

**IN MEMORIAM**

**Miše Martinović (1926. - 2021.)**

# GOSPAR MIŠE postao je knez od nebeskih igara

**Bez obzira na to što je tijelo oslabilo pa posljednjih godina nije izlazio niti je mogao stati na pozornicu, ostao je povezan s Festivalom do samoga kraja**



Dok se u Los Angelesu tog utorka rodila hollywoodska ikona Marilyn Monroe, istog 1. lipnja 1926. na drugom kraju svijeta, u Dubrovniku, rođen je glumac koji će obilježiti svijet kazališta i postati ikona Dubrovačkih ljetnih igara - gospar Miše Martinović. Za ovog prvaka glume na prvi dan kolovoza zauvijek su se spustili zastori, partio je s pozornice života točno dva mjeseca nakon što je proslavio 95. rodendan. Rodio se u kući iznad crkve svetog Nikole, a nedaleko mjesta rođenja, gospar Miše je i živio, u Zlatarskoj. Prije toga njegov dom bio je u Ulici Nikole Božidarevića, maturirao je u vihoru Drugog svjetskog rata, neplanirano završio u domobranima, preživio Bleiburg te je nakon po-

vratka robijao u Zenici, gdje je prepoznat njegov talent za scenu.

#### Umjesto medicine, u vojsku

- U Dubrovnik sam se vratio uoči 1. maja 1948. i kao knjigovođa počeo raditi u poduzeću "Graditelj" kod muža moje tetke. Tad se u Dubrovniku spremala predstava "Rusko pitanje". Glavnog glumca prignječio je kamionaulazuu Grad, a komitet je naredio da predstava mora ići. Tadašnji inspicijent Mato Baković, koji je također bio u zatvoru u Zenici, predložio je mene kao zamjenu. Zvali su u poduzeće da smjesta idem u kazalište! Zaigrao sam i vidjeli su da sam talentiran. Od komiteta je došla naredba da sam po potrebi službe premješten u Narodno kazalište u Dubrovniku. Upao sam tamo i počeo glumiti, a

mislio sam ići na medicinu, rekao je gospar Miše u posljednjem razgovoru za Dubrovački u ožujku 2017.

Od 1950. postaje stalni član ansambla dubrovačkog kazališta uz kratak prekid od 1956. - 1957. kad je bio član Zagrebačkog dramskog kazališta, a teatru u rodnom gradu dočekaio je mirovinu. Čak je u dubrovačkom kazalištu od 1994. do 1996. obnašao funkciju v.d. ravnatelja. Gospar Miše zaigrao je na 2. Dubrovačkim ljetnim igrama 1951. utjelovivši lik Mara u Držićevom „Dundo Maroju“. Slijedile su potom još brojne uloge u djelima dum Marina: Bokčilo i Dundo Maroje u „Dundo Maroju“, Pasimaha i Dundo Niko u „Skupu“ Dživo i Stanac u „Noveli od Stanca“ te Kupido i Grižula u „Grižuli“. Glumio je i Vuka, Luja Lasića, gospara Lukšu kao i gospara Nika u Vojnovičevoj



Kao kafetijer Frano u legendarnoj "Kafetariji"



Gospara Miša pamtit će se i po ulozi Kneza na otvaranjima Dubrovačkih ljetnih igara

#### Mato Franković

Pošao je jedan od najvećih. Teško je pobrojati sve velike uloge koje je imao gospar Miše tijekom svoje velike glumačke karijere. Od kazališnih, preko filmskih uloga bio je jedan od najvećih hrvatskih glumaca, a Dubrovačke ljetne igre su uistinu bile godinama znak jednakosti s Mišom Martinovićem, bilo kao knezom ili u nekom od Držićevih likova. Kao televizijskog glumca vjerujem da ćemo ga svi pamtit po ulozi Brica u "Našem malom mjestu". Adio, velikom dubrovačkom Gosparu i velikom hrvatskom domoljebu. Adio, gospar Miše! Falit ćete nam!





Gospar Miše pokraj  
 Orlanda, ožujak, 2017.  
 TONČI PLAZIBAT/COPIX

„Dubrovačkoj trilogiji“ te Nika Martinovića u „Ekvinociju“. Upravo je njegova posljednja uloga na Igrama bila u Vojnovićevom djelu „Na taraci“, premijerno izvedena na 60. Dubrovačkim ljetnim igrama. Isto tako, glumio je Areteja u istoimenom Krležinom djelu, Kreonta u Euripidovim „Feničankama“, Tezeja u Sofoklovom „Edipu na Kolonu“, a osobito će upamćena ostati njegova kreacija kafetijera Frana u legendarnoj, i danas hvaljenoj, „Kafetariji“ urežiji Tomislava Radića. U kolektivnom sjećanju će zauvijek ostati i njegov Knez na otvaranjima Dubrovačkih ljetnih igara.

Bez obzira na to što je tijelo oslabilo pa gospar Miše posljednjih godina nije izlazio niti je mogao stati na pozornicu, ostao je ve-

U Vojnovićevoj  
 „Na taraci“,  
 2009.

zan s ljetnim igrama pa je tako u predstavi „Hamlet“, premijerno izvedenoj na jubilarnim, 70. Dubrovačkim ljetnim igrama, posudio glas duhu Hamletova oca. Moglo ga se čuti čak i ove godine, kad se danski kraljević reprizno vratio na Lovrjenac. Dakle, gospar Miše ostao je s Igrama do kraja!

#### Nedostaje iskrenosti

Ni film ni televizija nisu mubili strani, a gledatelji će ga posebno pamtit i po ulozi Brice u kulturnoj seriji „Naše malo mjesto“.

- Lijepo je bilo! To su sve bili pravi glumci! Samo pogledajte lica koja su bila! Sve vrhunski glumci! Pravi komičari koji su mogli igrati komedije, a uvijek na granici. U tekst smo ubacivali naše riječi, a Smoje je koji put popi dio! Trebao je napisati još tekstova za četiri epizode, a nije htio zato što smo njegovu stvar potpuno preokrenuli. Uvijek je bilo divno, radili smo, vjerujte, punom parom, bili smo unutra kao jedan i moralo je to izići iz cijeloga tog teksta. Odnosi među svim tim facama tamo, cijelo 'Malo mjesto' je zapravo skup jedne zajednice koja progovara svojim jezikom. Sad može netko reći: to ste vi snimali, a bilo je vrijeme komunizma. Bilo je, ali smo mi na jedan način prošli preko toga, pokazali da je svijet, taj mali svijet, ostao zapravo uvijek isti. Sve te velike perturbacije, svi su jedno drugoga spašavali. To je zapravo ljudsko u svemu tome, ono što bi trebalo biti. Svi su oni individualni fenomeni, svaki od njih, ali kad ih sve uzmeš zajedno, onda vidiš da je to jedna duša, da je to jedan mozak, jedno srce, prisjetio se svojedobno glumac u jednom razgovoru za Slobodnu Dalmaciju.

Pored glumačkog rada, gospar Miše bavio se čuvanjem dubrovačkog govora i akcentuiranjem Držićevih i Vojnovićevih djela, naročito u posljednje vrijeme. Javno je upozoravao na očuvanje govora i na svakodnevne pogreške, nije se libio biti iskren bez dlake na jeziku, otvoreno je komentirao: od programa Igaro do televizijskog programa javnog servisa. Ne čudi stoga da je na pitanje u razgovoru za Dubrovački „što danas najviše fali ljudima?“ jasno odgovorio: „Iskrenost!“

A razmišljao je i o Gradu. - Dubrovnik jest narastao stanovništvom, ali na žalost to stanovništvo je pobjeglo iz Grada. Grad je prestao biti Grad, on je cijeli ovako kako stoji, s malobrojnim stanovništvom i bez života prestao biti grad i postao je kvazi muzej. Ova ljepota, ona

## Nina Obuljen Koržinek

Duboko me rastužila vijest o odlasku gospara Miše Martinovića, velikana hrvatskog glumišta, umjetnika koji nam je desetljećima oživljavao stoljećima stare dubrovačke riječi i pretvarao ih u našu suvremenost. U antologiji hrvatskog glumišta ostat će zapisana njegova legendarna otjelovljenja Vojnovićevih, Držićevih, Gundulićevih, Krležini ili Goldonijskih likova, kojima je davao jedinstvenu glumačku energiju, neusporedivu ljubav prema kazalištu i radost glume. (...) Zajedno s generacijama Dubrovčana koji su pratili na stotine njegovih izvedbi ne samo na Dubrovačkim ljetnim igrama, nego i u dubrovačkom Gradskom kazalištu Marina Držića, svaki put kad pogledamo prema Sponzi, sjetit ćemo se njegovih maestralnih „dozvola“ glumcima da uđu i zaposjednu grad svojom umjetnošću. Neka svjetlost vječna svijetli našem nezaboravnom knezu od glumaca i glumačkog umjetništva.

## Davor Mojaš

Odlaskom Miše Martinovića hrvatsko glumište ubilježilo je još jedan veliki gubitak i, u svojim kronologijama, memorijama i empatijskim umjetničkim zagovorima, ostalo utihnulo je za jednu zadržajnu, posvećenu i po svemu posebnu glumačku osobnost u koju su upisana desetljeća teatra. I, rekao bih, naša odrastanja i prepoznavanja, i svih nas koji smo imali tu sreću i privilegiju susretati, slušati i gledati Gospara Mišu na sceni, Stradunu i svuda u Gradu gdje se događao i sanjao teatar. I ne samo to i puno toga još. Zajedno s njim, među nama, uz mnoge druge velike i značajne, vazda su bili i Držić i Vojnović. Iz njega progovarali, s njim igrali, bili zajedno Dubrovnik mjere, sklada, uspomena, sjetite i juga koji traje. I, čini mi se, takvi ostali, jer, svemu usprkos, zavjesa nije spuštena, samo je zalepršala otvarajući novi prizor u kojem će nam Gospar Miše šapnuti: „A sad!... homo spat“. A Gospar Lukša ostati i dalje na svojoj taraci od Grada ne vjerujući tišini koju je ostavio. Miše Martinović ostat će dio našeg i ne samo dubrovačkog nezaborava. Glumac i Gospar koji, kako je zapisao Dalibor Foretić, „opjevava grad u kojem živi svom prolaznošću svoje umjetnosti“



Sa sinom Marom i kćerkom Pericom

## Luko Paljetak

Bio je to glumac kojemu nije trebala nikakva glumačka škola. Njega je vrlo okrutni oblik života naučio životu na sceni, naučio ga je glumiti i naučio ga je biti i čovjek na sceni i čovjek izvan scene. Bio je karakter svjestan svojih stavova, ali i svjestan onoga što se na sceni može izreći. Zanimljivo jest da je često glumio ono što glumci nerado glume, glumio je dobre ljude. To je vrlo teško glumiti, ali on je to znao izvesti, glumio je u Držiću i u Vojnoviću kapitalne uloge i tu je ostvario ono što mnogi drugi ne bi mogli, ne samo zato što je on dobro poznao ovaj naš jezik koji sve više odumire, nego je on znao prodirati u karakter tih likova, ali i u te likove je znao ugraditi dio svoga karaktera, a reklo bi se i svjetonazora. Žao mi je što više nećemo imati takvog glumca, ni takvog čovjeka u našem gradu. Nije se on bojao ničega, za razliku od mnogih koji se boje svačega, ali glume da se ne boje ničega.

## Nikola Dobroslavić

Otišao je veliki hrvatski umjetnik gospar Miše Martinović. Veliki dubrovački glumac, veliki hrvatski domoljub! Silno je volio svoj Grad, a mi smo iskreno voljeli njega. Hvala mu za sve što nam je pružio i neka mu je laka hrvatska zemlja.

je stvorena za ljude, nije za prazninu, govorio je dramski umjetnik.

## Vjera u Boga i hrvatska država

Također, u razgovoru za Dubrovački osvrmuo se i na svoj život.

- Mislim da sam u životu bio vrlo jednostavan. Imao sam neka načela koja sam sebi zadao, to je: da sam već od malih nogu, a poslije sve više i događaji koji su bili kroz moj život, sve zajedno mogu reći da mi je bilo prvorazredna stvar vjera u Boga. To mi je bilo osnovno. Druga stvar mi je bila hrvatska država. Cijeli život, od malih nogu! A to vam je od recimo svoje sedme godine kada sam išao s majkom za ruku s Gundulićeve place prema Dvoru jedna grupa ljudi je pravila demonstracije noseći veliku zastavu crveno, bijelo i modru. Kako sam bio s mamom, rekao sam joj: „Mama, ovaj što nosi bandijeru je falio, ide modro, bijelo, crveno?“ Onda me je mati stegla za ruku i rekla: „Ovo ti je zastava tvoga oca pod kojom je dva puta bio ranjen u Prvom svjetskom ratu!“ Onda je za mene hrvatska država bila ili san ili ostvarenje, kazao je.

Često je posjećivao crkvu Male braće, bio je blizak s franjevcima pa ne čudi stoga da mu je na prijedlog samostana Male braće uprava Franjevačke provincije sv. Jeronima sa sjedištem u Zadru još u siječnju 2007. podijelila naslov „subrata“.

Godine 1990. dodijeljena mu je Nagrada Vladimir Nator za životno djelo, 1996. dobio je Nagradu Grada Dubrovnika, isto tako za životno djelo, 2004. Nagradu hrvatskog glumišta za svekoliko umjetničko djelovanje, a 2009. Grand prix Orlando za osobit umjetnički doprinos u ostvarenju cjelokupnog programa Igaro. Ocjenjivački sudovi ovako su opravdali svoju odluku:

- Nikada nije robovao klišeima, trendovima ili stilovima; njegova gluma postala je stil za sebe, a repertoar njegovih govornih intonacija, gesta i reakcija te sposobnost i volja da igra za partnera na sceni jednako koliko i za sebe sama i lik koji zastupa, postali su idealni mnogim mladim glumcima na koje je sustavno prenosio svoja znanja – glumačka, lektorska, životna, stoji u obrazloženju.

Biblijska rečenica „U početku bijaše riječ, a riječ bijaše od Boga“, bila je jedna od svetih deviza gospara Miše koji je Dubrovniku i Hrvatskoj bio poslan od Boga, bogomdan, da im pruži riječi, itekakve riječi, nezaboravne riječi.